

ІНВЕСТИВАННЯ У ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

В ринкових умовах господарювання розвиток підприємств, а також їх конкурентоспроможність, у тому числі і продукції, на внутрішньому і на світовому ринках визначається наявністю інноваційних технологій та техніки. Це, в свою чергу, вимагає відтворення основних засобів шляхом техніко-технологічного оновлення. Вирішення такого завдання безпосередньо пов'язане як з достатньою ємністю ринку техніко-технологічних інновацій, так і зі спроможністю підприємств до інвестування відтворювальних процесів. Проблемним питанням для підприємств є обмеженість інвестиційних коштів, зокрема, недостатність власних коштів, у тому числі з внутрішніх і зовнішніх джерел, та в багатьох випадках – недостатність позикових коштів. Підприємства переважно здійснюють інвестування в основні засоби з врахуванням реальної наявності власних коштів та можливості запозичення. Тобто найчастіше відсутній цільовий підхід до інвестування відтворювальних процесів, а домінує ресурсний. Інвестуванню відтворювальних процесів має передувати обґрунтування темпів та масштабів відтворення. Обсяги відтворення, зокрема основних засобів, мають визначатись у відповідності до стратегічних намірів підприємств, в першу чергу йдеться про операційну стратегію та її технологічне та технічне забезпечення. Відповідно до обґрунтованих цілей і визначених обсягів відтворення повинні розроблятися стратегічні напрямки формування інвестиційних ресурсів, у тому числі оптимізуватися структура їх джерел.

Оскільки основні засоби поступово втрачають свою вартість, тобто відбувається як моральне так і фізичне старіння, то підприємству потрібно їх відновлювати. Відтворення основних засобів - це процес безперервного їх поновлення. Існують дві форми відтворення основних засобів підприємства:

1. Просте відтворення основних засобів здійснюється в тому самому обсязі, коли відбувається заміна окремих зношених частин основних засобів або заміна старого устаткування на аналогічне, тобто тоді, коли постійно відновлюється попередня виробнича потужність.

2. Розширене відтворення передбачає кількісне та якісне збільшення діючих основних засобів або придбання нових основних засобів, які забезпечують вищий рівень продуктивності устаткування.

Процес відтворення основних виробничих засобів має низку характерних ознак, зокрема:

- основні виробничі засоби поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію;
- у процесі відтворення основних виробничих засобів одночасно відбувається рух їхньої споживної вартості та вартості;
- нарахуванням амортизаційних відрахувань здійснюється нагромадження в грошовій формі частково перенесеної вартості основних виробничих засобів на готову продукцію;
- основні виробничі засоби поновлюються в натуральній формі протягом тривалого часу, що створює можливість маневрувати коштами амортизаційного фонду.

Необхідно відзначити, що важливе значення щодо формування належної структури джерел фінансового забезпечення потреб у відтворенні основних засобів відіграє система відповідних чинників:

- темпи зростання реалізації готової продукції;
- структура активів підприємства та їхній технічний стан;
- стан ринку основного капіталу;
- політика комерційних банків щодо відсотків за користування кредитами;
- суть стратегічних рішень щодо управління фінансовими ресурсами підприємства.

Висвітлення вказаних чинників обумовлене тим, що вони нададуть можливість проаналізувати комплекс критеріїв щодо різних аспектів діяльності підприємства та скласти обґрунтований висновок щодо обсягів потреби у фінансових ресурсах, необхідних для відтворення основних засобів.

Багато дослідників відзначають, що є зовнішні та внутрішні джерела відтворення основних засобів підприємства. Внутрішні джерела формуються саме за рахунок амортизаційних відрахувань на діючий основний капітал, а також відрахувань від прибутку на інвестиційні потреби.

До зовнішніх джерел відносять: запозичені та централізовані джерела відтворення основних засобів підприємства.

Запозичені кошти для відтворення основних засобів підприємство залучає у разі, коли власних коштів не вистачає для фінансування відтворення основних засобів, підприємство може звернутися до банку за довгостроковою позикою, обов'язковою умовою отримання якої є, як правило, наявність застави. Підприємство може розраховувати на кредит. Обсяг якого становить 60-70% від вартості заставного майна. Крім офіційно оголошеної кредитної ставки, позичальник має сплатити банку комісійні та застрахувати майно. Іншим способом залучення коштів є емісія корпоративних облігацій,

здійснюючи яку підприємство залучає кошти на строк, зазначений в облігаціях, зобов'язуючись сплачувати проценти і повернути позику після закінчення строку обігу облігацій. В умовах дефіциту власних фінансових ресурсів і відсутності можливості отримання інвестиційних кредитів найбільш доступним і ефективним способом фінансування відтворення основних засобів є лізинг.

До централізованого відновлення основних засобів можна віднести: кошти державних позабюджетних фондів (гранти), кошти благодійних фондів, кошти державного та місцевих бюджетів. Залучення коштів шляхом додаткової емісії акцій є небезпечним для підприємства способом фінансування процесів відтворення основних засобів, оскільки реалізуючи акції додаткової емісії, підприємство отримує нових співвласників.

Таким чином необхідність поглиблення вивчення проблем відтворення основних засобів підприємства викликано процесами реформування та формуванням взаємовідносин суб'єктів економічної системи на засадах ринкової економіки. Обґрунтовано, що удосконалення механізму взаємодії складових елементів процесу відтворення основних засобів підприємств потребує збалансованого розвитку підприємств. Встановлено, що кількісні і якісні параметри процесу відтворення основних засобів перебувають під впливом взаємовідносин і перспектив розвитку підприємств. Важливо забезпечити надходження достатніх обсягів та розробку вдалої структури джерел відтворення основних засобів. Встановлено, що найбільш вдалою альтернативою власним і залученим джерелам відтворення основних засобів підприємств є лізингові операції, оскільки для них властива наявність троїстої економічної природи, що полягає у вдалому поєднанні істотних якісних елементів оренди, кредитування та інвестування, а також можливості певного відтермінування та пролонгації сплати коштів за одночасного використання необхідних необоротних матеріальних активів у здійсненні господарської діяльності. Тому, на сьогоднішній день для підприємств досить відчутним є необхідність пошуку та вдалого формування джерел відтворення активної частини основних засобів. Така ситуація зумовлена тим, що існуючі джерела відтворення основних засобів, які представлені, переважно, у формі амортизації та нерозподілених прибутків, неспроможні повністю забезпечити реалізацію відновлювальних процесів у необхідних обсягах та на належних науково-технічних засадах. Тому за сучасних умов необхідно розробити та законодавчо закріпити додаткові елементи пільгового оподаткування, що створили б належну основу для стимулювання інвестування в оновлення технічної бази підприємств.